

Georgiana PĂUN

DEZVOLTAREA COMUNITARĂ

STRATEGIE DE REDUCERE A SĂRĂCIEI

COLECȚIE DE SUCCES

Georgiana PĂUN

**DEZVOLTAREA
COMUNITARĂ- STRATEGIE
DE REDUCERE A SĂRĂCIEI**

Lumen

Iași 2006

Georgiana PĂUN

Referent științific: lect.univ.dr. Adrian Dan

DEZVOLTAREA COMUNITARĂ –
STRATEGIE DE REDUCERE A SĂRĂCIEI

Editura Lumen este acreditată CNCIS sub nr 003

Redactor: Morariu Irina Maria

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale:

Georgiana PĂUN

Referent științific: lect.univ.dr. Adrian Dan

DEZVOLTAREA COMUNITARĂ –
STRATEGIE DE REDUCERE A SĂRĂCIEI

Editura Lumen

Bibliografie

Pag.100

ISBN- 978-973-1704-38-8

Extras din volumul:

Paun, G. (2006). Dezvoltarea comunitara - strategii de reducere a saraciei. Iasi, Romania: Lumen.

Georgiana PĂUN

**DEZVOLTAREA
COMUNITARĂ- STRATEGIE
DE REDUCERE A SĂRĂCIEI**

Lumen

Extras din volumul:

Paun, G. (2006). Dezvoltarea comunitara - strategie de reducere a saraciei. Iasi, Romania: Lumen.

Pagina lasata
intentionat goala

Extras din volumul:

Paun, G. (2006). Dezvoltarea comunitara - strategii de reducere a saraciei. Iasi, Romania: Lumen.

Le mulțumesc tuturor prietenilor care m-au sprijinit în redactarea acestei lucrări, special profesorului meu coordonator Adrian Dan care mi-a hrănit dorința de cunoaștere, lui Cosmin Radu pentru sugestiile prețioase și Editurii Lumen.

Extras din volumul:

Paun, G. (2006). Dezvoltarea comunitara - strategie de reducere a saraciei. Iasi, Romania: Lumen.

Pagina lasata
intentionat goala

Extras din volumul:

Paun, G. (2006). Dezvoltarea comunitara - strategii de reducere a saraciei. Iasi, Romania: Lumen.

Cuprins:

INTRODUCERE	9
CAPITOLUL I. DEZVOLTAREA COMUNITARĂ - INSTRUMENT DE SCHIMBARE SOCIALĂ	11
I.1. DISCURSUL SCHIMBĂRII SOCIALE ȘI AL DEZVOLTĂRII	11
I.2. DEZVOLTAREA COMUNITARĂ: SCHIMBARE SOCIALĂ PLANIFICATĂ	19
I.2.1 CADRU DE DEFINIRE, PRINCIPII, VALORI.....	19
CAPITOLUL II. ANALIZA SĂRĂCIEI ÎN ROMÂNIA	41
II.1. TIPURI DE SĂRĂCIE ÎN ROMÂNIA DUPĂ ANUL 1989	41
II.2. RELAȚIA MIGRAȚIE-DEZVOLTARE ÎN ROMÂNIA DUPĂ ANUL 1989	52
II.2.1. DISCURSUL MIGRAȚIEI ȘI AL DEZVOLTĂRII.....	52
II.2.2. MIGRAȚIE ȘI DEZVOLTARE -COMUNITARĂ ÎN ROMÂNIA?.....	59
CAPITOLUL III. AXA „NORD-SUD”ANALIZA PROFILULUI DEVCOM ÎN ȚĂRILE CU UN NIVEL RIDICAT DE BUNĂSTARE ȘI ÎN ȚĂRILE SĂRACE	67
III.1 PROFILUL DEVCOM ÎN ȚĂRILE CU UN NIVEL DE BUNĂSTARE RIDICAT	71
III.1.1 CANADA	71
III.1.2 ISRAEL.....	75
III.2. PROFILUL DEVCOM ÎN ȚĂRILE DIN ”LUMEA A TREIA”	80
III.2.1. GHANA.....	82
III.2.2. BANGLADESH.....	86
III.3. IMPORTANȚA STUDIILOR DE CAZ ȘI IMPLICAȚIA ACESTORA PENTRU PRACTICA DEVCOM DIN ROMÂNIA	89
IV. CONCLUZII	93
BIBLIOGRAFIE:	95

Extras din volumul:

Paun, G. (2006). Dezvoltarea comunitara - strategii de reducere a saraciei. Iasi, Romania: Lumen.

Pagina lasata
intentionat goala

Extras din volumul:

Paun, G. (2006). Dezvoltarea comunitara - strategii de reducere a saraciei. Iasi, Romania: Lumen.

INTRODUCERE

„Dezvoltarea Comunitară- strategie de reducere a sărăciei” reprezintă o temă importantă pentru orice viitor specialist ce dorește să cunoască și să implementeze soluții viabile în vederea reducerii amplitudinii fenomenului de sărăcie la nivel local.

Una dintre marile greșeli ale guvernelor neexperimentate ale unei țări este aceea de a construi strategii naționale de dezvoltare fără a ține cont de problemele specifice regionale, și de cele mai multe ori rezultatele unor astfel de politici sunt îndoielnice, deoarece aici nu este valabil în totalitate principiul: „Ceea ce este valabil pentru întreg, este valabil și pentru părțile componente”.

Dezvoltarea comunitară a apărut ca fiind o soluție alternativă, complementară a limitelor statului bunăstării și a mecanismelor economiei de piață în crearea binelui colectiv. (Zamfir, E, 2002:16-17). DEVCOM nu înseamnă doar crearea sau îmbunătățirea calității infrastructurii unei comunități. Aceasta poate fi obiectivul unui program de dezvoltare, dar DEVCOM înseamnă și altceva.

Pentru ca DEVCOM să devină o forță importantă în combaterea sărăciei, trebuie ca oamenii să devină conștienți de puterea lor de a rezolva împreună problemele comunității. Acesta rezultă din aplicarea principiilor lui Gabriel Tarde, Gustav LeBon, sau Serge Moscovici legate de puterea colectivității. Dacă în viziunea lor, această putere se numește „Inconștient Colectiv”, în Dezvoltare Comunitară aceasta se numește „ Capacity Building” sau Consolidarea potențialului de acțiune. Cu cât oamenii devin mai conștienți de puterea lor de a-și rezolva împreună problemele, implicându-se activ, cu atât posibilitatea reușitei programelor de dezvoltare comunitară crește.

Consider că DEVCOM poate să devină o strategie națională complementară de succes în reducerea sărăciei, atât timp cât aplicabilitatea ei își găsește expresia la nivel regional și apoi la nivel local, statul ca organism central, neavând decât un rol de susținere prin parteneriate public- privat și prin crearea unor specialiști de valoare ce vor fi implicați în derularea proiectelor. Îmi susțin această

Extras din volumul:

Paun, G. (2006). Dezvoltarea comunitară - strategie de reducere a saraciei. Iasi, Romania: Lumen.

Georgiana PĂUN

afirmație prin dovezi empirice ce vor fi dezbătute în această lucrare, ele fiind incluse în reușitele unor programe din țări sau regiuni ca Bangladesh, Kerala, Coreea de Sud.

Extras din volumul:

Paun, G. (2006). Dezvoltarea comunitară - strategii de reducere a sărăciei. Iași, România: Lumen.

CAPITOLUL I. DEZVOLTAREA COMUNITARĂ - INSTRUMENT DE SCHIMBARE SOCIALĂ

I.1. DISCURSUL SCHIMBĂRII SOCIALE ȘI AL DEZVOLTĂRII

Schimbarea socială reprezintă una dintre temele majore prezente în sociologia secolului XX. În limbaj curent, schimbare înseamnă trecerea de la o stare la alta. În științele sociale, semnificația conceptului nu se reduce doar la o simplă tranziție de la o stare inițială, ce se dorește a fi transformată, la una finală, dorită. Pentru a înțelege sensul sociologic al schimbării sociale, trebuie operate unele incursiuni în istoria sociologiei.

Pentru Auguste Comte, sociologia îmbracă două forme duale ce alcătuiesc un tot: statica și dinamica. ”Statica este sociologia ordinii, dinamica sociologia schimbării” (Bădescu, 2002:50). Centrul de interes al staticii este reprezentat de morfologia părților constitutive ale societății ce nu cunosc decât modificări adaptative sub forma reproducerilor (Sztompka, 1999:19), iar dinamica oferă o imagine globală, în sens evoluționist, al transformărilor suferite de țesuturile sociale. Societatea apare ca un organism, în care totalitatea organelor componente constituie aria de definiție a staticii, iar procesele ce asigură creșterea, maturizarea, funcționarea acestora în timp constituie obiectul dinamicii. Metafora organicistă este preluată și de Herbert Spencer, doar că în loc de ”statică” și ”dinamică”, el opune conceptele de ”structură” și ”funcție”. Paradigma structural-funcționalistă și-a pus amprenta asupra sociologiei schimbării sociale.

Schimbarea socială vizează societatea în ansamblul ei, tratând-o ca un sistem în care toate subsistemele se află în strânsă interdependență. Transformări apărute într-un subsistem determină modificări la alte subsisteme și astfel activitatea întregului sistem

Extras din volumul:

Paun, G. (2006). Dezvoltarea comunitară - strategii de reducere a sărăciei. Iasi, Romania: Lumen.

Georgiana PĂUN

poate fi afectată, modificată. Trecând de la metafora organicistă la unitatea de analiză - “societatea”, orice transformare petrecută la oricare nivel al societății – macro, mezo, micro - determină modificări la celelalte niveluri.

De ce se petrec schimbări la nivel social? Pentru că în sine, societatea și viața socială nu pot exista doar ca stare, rupte de un context spațio-temporal și pentru că în primul rând societatea înseamnă un câmp rafinat al interrelațiilor. Pentru Sztompka, viața socială este formată din patru învelișuri: ideativ, normativ, interacțional și cel al oportunităților. Acțiunile petrecute la nivelul ideativ formează dimensiunea conștiinței sociale, iar cele de la nivelul normativ dimensiunea instituțiilor sociale. Împreună formează un tot numit cultură. Interrelațiile de la nivelul învelișului interacțional determină organizarea socială, iar cele de la nivelul Țesutului oportunităților- ierarhia socială, împreună alcătuind câmpul socio-cultural. (Sztompka, 1999:10-11).

Schimbarea socială este un concept multidimensional ce face apel la alte noțiuni, ca de exemplu: **proces, dezvoltare, ciclu, progres**, toate însoțite de adjectivul social.

“Prin **proces** social înțelegem schimbare socială caracterizată în esență prin precizarea stărilor inițiale, intermediare și finale, fără sau cu precizarea actorilor implicați” (Sandu, 2004a:135)

“Prin proces se înțelege orice mișcare, modificare, transformare, evoluție, orice schimbare suferită de un actor în cursul unui anumit timp și spațiu sub aspecte cantitative și calitative” (Sorokin, apud Sztompka, 1999:7)

Ambele definiții și în general definițiile “procesului” din literatura de specialitate indică faptul că *procesualitate* înseamnă schimbări consecutive decupate secvențial într-un context spațio-temporal.

Ciclul social se caracterizează prin faptul că orice stare a unui sistem la un moment dat se va repeta în viitor, luând o formă

Extras din volumul:

Paun, G. (2006). Dezvoltarea comunitară - strategii de reducere a sărăciei. Iasi, Romania: Lumen.

Dezvoltarea comunitară – Strategie de reducere a sărăciei

ondulatorie sau oscilatorie (Sztompka, 1999:8). Sorokin face distincția între cicluri complete și cele relative, ciclul complet însemnând faptul că după ultima fază, ciclul reîncepe urmând aceeași traiectorie, spre deosebire de ciclul relativ, unde noua traiectorie nu mai coincide pe deplin cu precedentă, existând abateri de la un ciclu la altul. (Sorokin, apud Sztompka, 1999:143)

Progresul social reprezintă dimensiunea axiologică a dezvoltării sociale și constă în capacitatea unui sistem de a-și interioriza anumite valori dezirabile membrilor societății (justiție socială, echitate, capacitatea de a evita subnutriția, etc) (Sztompka, 1999:8).

Metafora care exprimă cel mai bine înțelesul conceptului de **dezvoltare** este “Dezvoltarea ca libertate” (“Development as Freedom”, în original) și îi aparține lui Amartya Sen:

„Dezvoltarea poate fi privită ca un proces de extindere a libertăților reale de care se bucură oamenii (...) Dezvoltarea necesită îndepărtarea surselor majore care duc la privațiuni de libertate: sărăcia în aceeași măsură cu tirania, numărul redus de oportunități economice dar și privațiunea socială sistematică, neglijarea facilităților publice, precum și intoleranța sau suprainplicarea guvernelor represive” (Sen, 2004:19)

În general literatura de specialitate identifică procesul de dezvoltare cu creșterea produsului intern brut concomitent cu creșterea veniturilor personale, iar factorul care descrie cel mai bine dezvoltarea își regăsește explicația în sintagma “modernizare socială”.

În opinia lui Sen, aceasta nu reprezintă decât o viziune limitată a procesului de dezvoltare, creșterea PNB-ului sau a veniturilor personale reprezentând doar mijloace de extindere a libertăților nu scopuri în sine. (Sen, 2004:19). Dezvoltarea nu depinde doar de forțele economice ci și de aranjamente sociale -

Extras din volumul:

Paun, G. (2006). Dezvoltarea comunitară - strategie de reducere a saraciei. Iasi, Romania: Lumen.

facilitați pentru educație, asistența medicală – și de exercitarea drepturilor politice și civile. “Dezvoltarea socială este un proces de schimbare socială planificată, destinată să promoveze bunăstarea populației ca întreg, printr-un proces de transformare economică și socială complex” (Midgley, apud Voicu B 2002:258). Marea controversă a literaturii de specialitate este dată de problema oului și a găinii: cine determină dezvoltarea în sine? Dezvoltarea economică are drept consecință dezvoltarea socială, sau dezvoltarea socială este o condiție a dezvoltării economice? Exemplul cel mai concludent al faptului că investirea în infrastructura socială poate duce la creștere economică este dat de Miracolul Asiei, unde o concentrare puternică asupra alfabetizării populației și a acordării de facilități medicale duce la o creștere înaltă a participării economice.

Este cazul Chinei (dar și al Coreei de Sud, Taiwanului), când în anul 1979 în momentul trecerii la mecanismele economiei de piață, nivelul școlarizării era unul foarte ridicat, iar oamenii au reușit să răspundă prompt exigențelor de pe piața forței de muncă, spre deosebire de India care în momentul adoptării aceluiași mecanism al economiei de piață, în anul 1991, mai mult de jumătate din populația adultă era analfabetă (Sen, 2004:63-66).

Investirea în structura dezvoltării sociale nu înseamnă doar acces nerestricționat la educație și asistență sanitară primară, necesare oricărei persoane de a avea rezultate valoroase, ele fiind o condiție necesară, dar nu și suficientă. O altă condiție care dovedește că un schelet social fragil poate deveni o piedică în dezvoltarea economică a unui sistem, este aceea a imposibilității membrilor unei comunități de a se aduna împreună pentru rezolvarea unor probleme locale. Exemplul clasic în acest sens este dat de Sudul Italiei, caracterizat de un capital social sărăcit, lipsa asociațiilor și o încredere șubrezită, în comparație cu Nordul Italiei, unde normele reciprocității și rețelele angajamentului civic asigură performanța instituțională, (Putnam, 2001:192-196) sau cazul orașelului Montegrano, care pe lângă lipsa capacităților oamenilor de a se asocia pentru a pune bazele unei școli sau unui spital, considerând că acestea erau doar de datoria Statului sau a Bisericii, încrederea era un

Extras din volumul:

Paun, G. (2006). Dezvoltarea comunitară - strategii de reducere a saraciei. Iasi, Romania: Lumen.

Dezvoltarea comunitară – Strategie de reducere a sărăciei

lux acordat doar membrilor familiei, devenind singura sursă a siguranței sociale, acest lux purtând denumirea, în viziunea lui Bandfield, de „amoralism familial” (Fukuyama, 2001:8;56-57). ”Exploatează la maxim avantajul material, temporar al familiei nucleare; gândește-te că toată lumea face la fel” (Banfield, apud Fukuyama, 2001:56).

De cele mai multe ori în reușita procesului de dezvoltare se împletesc atât forțe economice cât și cele sociale, dezvoltarea nereducându-se doar la un aspect, sau altfel spus, în terminologia lui Sen, dezvoltarea înseamnă atât libertăți economice, cât și sociale. Această libertate poate fi tratată în două accepțiuni:

1) Ca scop primar, având un rol constitutiv în procesul dezvoltării, în această categorie, intrând libertăți fundamentale: capacitatea de a evita sărăcia, exercitarea drepturilor civile, dreptul la educație; (Sen, 2004:56)

2) Mijloc principal al dezvoltării având un rol instrumental. Există cinci tipuri de libertăți instrumentale ce permit funcționarea la parametrii optimi a unei societăți: (Sen, 2004:56-57)

- a. Libertăți politice- ce includ exercitarea drepturilor civile, dreptul la liberă și critică opțiune politică;
- b. Facilități economice- utilizarea rațională a resurselor;
- c. Oportunități sociale existente la nivelul întregii societăți;
- d. Garantarea transparenței- obscuritatea unor acțiuni individuale în detrimentul colectivității plătitoare aduce mari prejudicii;
- e. Siguranța protecționistă: se referă la sistemul de asistența socială ca ultima plasă de siguranță a unei societăți.

În ce măsură fiecare stat intervine în a-și proteja săracii, depinde de natura politicii adaptate: liberale, universale, etc. Dacă un stat ar trebui să intervină mai mult în asigurarea unui minim financiar și social decent, rămâne o problemă de etică.

Extras din volumul:

Paun, G. (2006). Dezvoltarea comunitară - strategie de reducere a saraciei. Iasi, Romania: Lumen.

Discursul schimbării sociale și al dezvoltării este unul complex. Stompka face distincție între modificările de tipul reproducerilor, ce se împart în trei categorii: (Sztompka, 1999:19)

- a. Simple, cu rol adaptativ (socializarea);
- b. Dezvoltate¹, ce implică o modificare cantitativă pozitivă, fără să implice nici un accent calitativ (creșterea demografică, acumulare de capital prin economisire);
- c. Contractate² care sunt tot modificări cantitative negative fără implicări calitative (exploatarea nerațională a resurselor, defrișări) și modificări de tipul transformărilor ce implică atât accente cantitative dar mai ales calitative, acestea făcând diferența între reproduceri și transformări, ultimile fiind schimbări sociale, iar primele nu, și în funcție de această clasificare, dezvoltarea ar fi o schimbare socială având componente atât calitative cât și cantitative.

Conceptul de dezvoltare, ca schimbare socială este adesea tratat în paralele cu cel de *subdezvoltare*, devenind un fel de etichetă de comparație pentru țările care au un nivel de trai scăzut, cum ar fi țările din America Latină, țări din Africa și Asia, țări din fostul bloc comunist, printre care și România.

O teorie care explică subdezvoltarea acestor state este “Teoria dependenței”, care pune accentul pe etapa de colonizare ce au cunoscut-o Țările Lumii a Treia, ele fiind condamnate la o “dezvoltare a subdezvoltării” (Voicu, B. 2002:226).

Dependența este dată de relația Centru-Periferie, sau de Meropolă-Satelit, Centrul exploatănd la maxim toate resursele Periferiei, devenind astfel inferioară, tocmai datorită slabei productivități economice, inexistenței unui capital și a unei tehnologii eficiente, deci a imposibilității creeri premiselor necesare dezvoltării.

Acest profil, cel de satelit care se învârtă în jurul strălucirii Centrului, a fost creat, modelat, înrădăcinat în structura

¹ “extended reproduction” in original

² “contracted reproduction” in original

Dezvoltarea comunitară – Strategie de reducere a sărăciei

economico-socială, astfel încât, chiar și după încetarea dominației metropolitene, progresul Periferiei a fost oarecum blocat de rămășițele statutului de satelit, ramășițe ce se resimt pe o perioadă mai lungă sau mai scurtă în funcție de intersitatea legăturii cu Centrul. (Frank, apud Voicu B, 2002:266)

În cazul țărilor din fostul bloc comunist, nu se poate vorbi de o etapă de colonoziare decât ca o metaforă, comunismul punându-și amprenta asupra întregii structuri socio-economice. După prăbușirea sistemului totalitarist, majoritatea statelor s-au confruntat cu ceea ce Sztompka numea “sindromul Homo Sovieticus”, caracterizat prin “oportunism, apatie, delegarea responsabilității, promovarea infantilismului caracterizat prin așteptări protecționiste din partea statului, și inovații parazitare exprimate prin voința și dorința de câștiguri pe căi ilegale” (Sztompka, 1999:66).

În ultimii ani, conceptul de dezvoltare tinde să fie înlocuit de cel de “dezvoltare durabilă” sau “dezvoltare sustenabilă”. Dezvoltarea durabilă se bazează pe principiul solidarității intergeneraționale și anume ca generațiile viitoare să beneficieze de șanse și oportunități egale ca și generațiile actuale (Noica & Voicu, 2002:253), un accent deosebit căzând pe necesitatea ocrotirii mediului înconjurător, acesta devenind și un obiectiv important promovat de Tony Blair și cancelarul german Schroeder prin documentul „The Third Way- Die Neue Mitte”

Procesul de dezvoltare este strâns legat de realizarea „bunei societăți” care înseamnă atingerea unor obiective în număr de cinci: (Voicu B, 2002:271)

1. creștere economică;
2. realizarea unei distribuiri echitabile a veniturilor;
3. democratizarea;
4. asigurarea ordinii;
5. independența.

Extras din volumul:

Paun, G. (2006). Dezvoltarea comunitară - strategie de reducere a saraciei. Iasi, Romania: Lumen.

Eqpvkpwctgc "ceguvwk" xqnwo "q" rwvg k
volumul de pe

www.edituralumen.ro
www.librariavirtuala.com

ucw "fkp" nkdt tkkng "pqcuvtg" r

ISBN 978-973-1704-38-8

Conținutul acestui volum nu
reprezintă în mod necesar
punctul de vedere al Editurii
Lumen sau al finanțatorilor

Publicat cu finanțarea:

media
LUMEN
www.EdituraLumen.com

www.EuroMarket.ro
Design, Prints, Web sites
E-commerce applications